

LOPPURAPORTTI

Anne Salomäki

Reuters Institute for the Study of Journalism, Journalist Fellowship Programme (2024–2025)

VALMISTAUTUMINEN

Helsingin Sanomain Säätiön stipendiaatiksi pääsemiseen liittyy ainakin Reuters-instituutin tapauksessa ensi alkuun paljon odottelua. Suomen päässä säätiö hoiti hakemusten lukemisen nopeasti, mutta jatkoon päässeiden täytyi odotella instituutin haastattelua ikuisilta tuntuneiden viikkojen ajan. Valinnastani sain onneksi tiedon hyvin nopeasti, heti Suomen aikaa alkuillasta ollutta haastattelua seuraavana aamuna, mutta sitten Oxfordiin muuttoa olikin odoteltava lähes vuosi. Tiesin menneestä elämästäni, kuinka kuluttavaa pitkän ajan päässä olevan lähdön odottelu voi olla, joten pyrin aktiivisesti olemaan miettimättä asiaa liikaa. Silti havaitsin tuttuja ilmiöitä: vaikka lähtö oli vasta lokakuun alussa, saatoin toukokuussa typeryksissäni miettiä, minkä kokoisen hammastahnatuubin tai pyykinpesuaineen ehdin käyttää loppuun ennen muuttoa.

Ennen muuttoa suurin ja kallein prosessi oli viisumin hakeminen. Itse hakulomakkeen täyttäminen aiempien ulkomaanmatkojen päivämääriä vanhoista kalentereista kaivellen oli aika vaivalloista, vaikka toki suuri helpotus oli siitä, että kyse oli vain 10 edellisvuodesta eikä matkoja esim. EU:n alueella tai Yhdysvalloissa tarvinnut listata. Lisäksi NHS-maksu ja viisumin käsittelymaksu maksoivat yhteensä aika mittavasti – erityisesti kun mielessäni vertasin tilannetta UK-muuttoihini 2010-luvun alussa, jolloin kaikki sujui niin mutkattomasti kuin vapaan liikkuvuuden EU:ssa voi. Rutinani asettui tosin perspektiiviin heti ohjelman orientaatioviikolla, kun yksi fellow pääsi byrokratiaviiveiden vuoksi liittymään ryhmään vasta viikon puolellessavälissä ja yksi joutui jäämään kokonaan pois kotimaansa vihamielisten viranomaisten vuoksi. (Valitettavasti päädyin myös käyttämään NHS:ää jonkin verran, joten sain maksulleni kyllä vastinetta.)

Muuttoa edeltävän kesän aikana järjestin itselleni asunnon Oxfordista pienen sekoilun jälkeen aika kivuttomasti ja hyvissä ajoin, ja lähdön lähestyessä tilasin (vuokranantajan suostumuksella toki!) itselleni jo etukäteen muun muassa petivaatetta ja

pyöräilykypärän (olettaen väärin, että käytetyn ja varmasti ei-varastetun pyörän ostaminen onnistuisi helposti, edullisesti ja nopeasti). Viisumin ja asunnon hankkimisen lisäksi keskityin lähinnä kirjaamaan karttasovellukseen kasvisravintoloita ja kiinnostavia pubeja sekä tutkailemaan harrastusmahdollisuuksia.

Saavuin Oxfordiin ohjelman alkamista edeltävällä viikolla, jotta ehdin oppia kulkemaan kaupungissa ja tutustua uusiin nurkkiin ennen tositoimia. Sopeutuminen kävi nopeasti ja kivottomasti lähinnä varmasti siksi, että olin käynyt Oxfordissa muutaman kerran aiemminkin ja Englanti oli ennestään niin tuttu. Laskeutuminen uuteen arkeen oli ekstrapehmeä myös mainion kämppis-vuokranantajan avulla sekä siksi, että hyvä ystäväni oli sattumalta muutaman päivän työasioissa Oxfordissa samaan aikaan kuin itse saavuin kaupunkiin.

OHJELMAN SISÄLTÖ

Fellowshipin ohjelma oli suurelta osin osallistujien itsensä järjestämää. Kukin piti itse seminaarin valitsemastaan aiheesta, kutsui vierailijan yhteiseen seminaariin sekä esitteli perjantaisessa journal clubissa luettavaksi valitun artikkelin yhdessä jonkun instituutin ei-toimittajataustaisen tutkijan kanssa. Lisäksi noin kerran viikossa meille oli puhumassa joku instituutin puolesta kutsuttu henkilö. Kuten voi kuvitella, aiheiden ja vieraiden kiinnostavuus vaihteli: toisaalta jotkut vieraat lähinnä jakoivat anekdootteja uraltaan ilman varsinaista substanssia, mutta toisaalta moni paljastui paljon kiinnostavammaksi kuin paperilla olisi voinut kuvitella. Joka tapauksessa saimme usein kiinnostavaa keskustelua aikaan ja opimme paljon toistemme kotimaista ja työympäristöistä. Joidenkin vierailijoiden merkittävin anti oli jälkikäteen käyty keskustelu siitä, kuinka eri mieltä vieraan kanssa olimmekaan.

Ohjelma oli järjestetty siten, että maanantait ja tiistait olivat lähes poikkeuksetta omien projektiemme tekemistä varten. Itse erityisesti ensimmäisellä lukukaudella kävin niin kutsuttuina vapaapäivinä paljon yliopiston yleisillä luennoilla, mutta saatuani projektini haastattelut tehtyä aloin hyödyntää niitä kirjoittamiseen. Keskiviikkoisin, torstaisin ja perjantaisin järjestettiin seminaarit ja muu ohjelma, mikä tarkoitti yleensä yhtä tai kahta seminaaria tai luentoa per päivä. Ohjelman alkuvaiheessa meitä varoiteltiin, että

ensimmäinen haaste on osata ottaa rauhallisesti, kun elämän rytmi muuttuu hektisestä toimituksesta huomattavasti höllempitahtiseksi.

Instituutilla järjestetyn ohjelman lisäksi piipahdimme satunnaisesti luennoilla ja erinäisissä tilaisuuksissa myös muualla. Kävimme esimerkiksi Trust-konferenssissa, vierailulla Thomson Reuters -säätioössä ja kylässä BBC:llä Lontoossa. Lisäksi instituutti järjesti jonkin verran tapahtumia joko itse tai yhteistyössä muiden kanssa, ja niillekin osallistuimme pääasiassa porukassa. Oheisohjelmana oli myös muunlaista puuhastelua, esimerkiksi yhteinen vierailu läheiseen museoon sekä joka lukukaudella yhteinen illallinen instituutin johdon kanssa. Ensimmäisellä lukukaudella puuhastelimme myös pienen fellow-porukan kesken vapaa-ajalla, mutta toisella ja kolmannella lukukaudella porukan koon kasvettua koko jengin yhteisiä vapaa-ajan rientoja oli hieman vähemmän.

Hyvin pian ohjelman alettua huomasin, että itselleni sopivin keino asettua osaksi Oxfordin yliopistoyhteisöä on käydä yliopiston avoimilla luennoilla pakollisen fellowship-ohjelman lisäksi. Kun esimerkiksi puheet journalismin alustoista ja tekoälystä alkoivat tuntua toisteisilta, oli hyvin kiinnostavaa mennä kuuntelemaan huippuasiantuntijoiden luentoja ja keskusteluja muun muassa Gazan runnellusta terveydenhuoltojärjestelmästä, kapitalismin uudelleen ajattelemisesta, nälkään näännyttämisestä sodankäynnin välineenä, etätyöhön liittyvistä myyteistä ja sisäisestä muutoksesta alihyödynnettynä keinoja ilmastonmuutoksen torjunnassa. Joillekin luennoille osallistuin myös ihan vain päästäkseni kurkkimaan eri collegeja, mutta aina luennoilta oppi jotakin uutta. Lisäksi kirjasin ylös loputtomasti juttuideoita, joita monilla luennoilla heräsi. Usein asiantuntijat olivat niin innostavia, että vaahtosin heidän puheistaan ja esiintymistaidoistaan ystäväilleni päiväkausia myöhemminkin ja haalin kirjallisuutta luentojen aiheista. Oxfordin yliopiston asema todella näkyy siinä, millaisia puhujia paikan päälle saadaan.

Ensimmäisen lukukautemme porukka oli instituutin henkilökunnan mukaan poikkeuksellisen hyvä, ja moni kyynelehtikin viimeisellä yhteisellä viikollamme vuolaasti. Eräs fellow tiivistä porukkamme sanoen, että huoneessa oli kymmenen toimittajaa eri maista mutta ei yhtään egoa, ja se tuntui ja näkyi. Emme sievistelleet puheissamme tai vältelleet vastakkaisten näkemysten ilmaisemista, mutta tunnelma

pysyi koko ajan niin turvallisena ja lämpimänä, että jotkut jakoivat seminaarihuoneessa hyvinkin henkilökohtaisia ja vaikeita asioita ja kokemuksia.

Ykköslukukauden eli Michaelmasin jälkeen hyvästelimme yli puolet porukasta, ja seuraavalle lukukaudelle eli Hilarylle tuli kymmenen uutta fellow'ta jälleen eri puolilta maailmaa. Alussa muut ryhmäytyivät orientaatioviikolla, johon me jäljelle jääneet emme juuri osallistuneet, mutta vauhtiin päästyämme saimme dynamiikaltaan hyvin toimivan ryhmän kasaan. Kolmanneksi lukukaudeksi eli Trinityksi seuraan liittyi kolmen lähtijän tilalle neljä uutta fellow'ta, joiden tilanne ei herättänyt kateutta: he aloittelivat projektiurakoitaan ja sopeutumistaan uuteen kaupunkiini samalla kun me muut olimme jo hyvässä vauhdissa tai jopa lähes valmiita, ja lisäksi monilla oli jo entuudestaan omia rutiineja ja myös fellowshipin ulkopuolisia menoja. Jonkinlaisia yhteisiä tekemisiä ja illanviettoja saimme kuitenkin kasattua erityisesti lukukauden lopun lähestyessä.

Erittäin oleellinen osa fellowshipiä oli hakuvaiheesta asti projekti, jollaisen jokainen fellow toteuttaa valitsemastaan aiheesta. Oma projektini käsitteli pienen pivotoinnin päätteeksi tuotantoeläinten esittämistä mediassa, ja sain jatkuvasti kuulla, että kyse on instituutin historian ensimmäinen muunlajisiin keskittyvä projekti. Pitkän fellowshipin ansiosta minulla oli käytettävissä ruhtinaalliset kolme lukukautta (joiden välissä oli aina kuukauden tauko), mutta mitaltaan ja laajuudeltaan projektiani koskivat kuitenkin samat rajoitteet kuin muidenkin. Yhden lukukauden väellä projektin kanssa tulee melkoinen tulipalokiire esimerkiksi mahdollisten haastatteluiden järjestämisen kanssa, kun taas kaksi lukukautta Oxfordissa viettäneet saivat ottaa vähän rauhallisemmin. Itse sain homman melko hyvissä ajoin valmiiksi, tosin olisin varmasti pyrkinyt tekemään projektista laajemman ja akateemisemman, jos olisin alusta saakka tiennyt, kuinka joustavasti tiukaksi luulemaani sanamäärärajoitukseen lopulta suhtauduttiin. (Muutenkin monet kirjallisina jaetut ohjeet eivät lopulta vaikuttaneet olleen edes suosituksia, ja havaitsin yleensäkin kuuluvani ohjeita lukevana selkeään vähemmistöön.)

Jokaisen lukukauden päätteeksi järjestettiin showcase, jossa lähtevät fellow't esittelivät omat projektinsa. Kaksi ensimmäistä showcasea oli instituutin tiloissa Oxfordissa, mutta heinäkuun alussa me 15 viimeistä fellow'ta esittelimme omamme Lontoossa Frontline Clubilla. Esitysten valmistelu oli pohjoismaiseen maalaisjärkeen ja

tehokkuuteen tottuneelle kaoottinen kokemus, mutta pyrin suhtautumaan siihen kärsivällisyysharjoituksena. Lopulta itse showcasessa suuri osa PowerPoint-esityksistä ei edes toiminut, mutta onneksi iltapäivä ja ilta sujuivat muutoin erinomaisesti ja saimme kaikki riehakkaan päätöksen fellowshipillemme.

Tuotteena fellowship ratsastaa hyvin pitkälti Oxfordin yliopiston maineella sekä sillä, kuinka paljon hakijoita paikkaa kohti on. Jos ohjelmaan osallistuu odottaen saavansa huippuyliopiston huippuopetusta, itse pidetyt seminaarit tuntuvat epäilemättä kotikutoisilta – erityisesti kun moni osallistuja on kirjoittava toimittaja, ei ammattiesiintyjä. Joukkoon mahtui kuitenkin myös todellisia helmiä, ja niitä vähemmän helmiäkin, myös itseäni, kannustettiin ja tsempattiin.

Koska olin ainoa koko lukuvuoden instituutilla viettänyt fellow, minulta kysyttiin usein, miksi päätin olla ohjelmassa koko vuoden. Vastasin aina, että suomalaisen stipendiaatin kohdalla kyse on automaatiosta, ei omasta valinnasta. Yksi lukukausi tuntuisi hätäiseltä ja kiireiseltä, ja huomasin konkreettisesti itsekkin, kuinka Oxford alkoi tuntua kunnolla kodilta vasta toisen lukukauden alkaessa. Kaksi lukukautta olisi riittänyt mainiosti projektin tekemiseen (ainakin ohjeistuksen mukaisessa mittakaavassa) huolella ja samalla myös vähintään kohtuulliseen kotiutumiseen. Kolme lukukautta tarjosi kuitenkin mahdollisuuden tehdä monenlaista myös ohjelman ulkopuolella, ja lopulta Oxfordista tuli siinä määrin koti, että poislähtö tuntui samanlaiselta mullistukselta omaan arkeen ja elämään kuin muutto Suomesta ulkomaille.

ELÄMÄ OXFORDISSA

Oxford on kiva mutta erityisesti asuinkustannuksiltaan kallis. Kaupunki on erinomaisen kokoinen, ja toki myös sen suurelta osin korkeasti koulutetut ja monesti maksukykyiset asiakkaat takaavat sen, että monenlaista tapahtumatarjontaa riittää. Maksukykyäkään ei aina tarvita, sillä yliopiston harrastusporukat järjestävät teatteria ilmaiseksi tai kohtuuhintaan ja kaikille avoimia luentoja riittää vaikka joka päivälle. Myös keikkoja ja standup-komiikkaa on tarjolla kiitettävästi, vaikka toki suurimpia (ja toisaalta myös niitä pienimpiä) täytyy lähteä katsomaan yleensä Lontooseen. Kävin ystäväni kanssa

Lontoossa keikkojen ja teatterin lisäksi muun muassa katsomassa televisiosarjan kuvausten ja radio-ohjelman äänitysten studioyleisönä.

Yliopisto näkyy kaupungin keskustan alueella kaikkialla. Ystävieni kanssa usein naureskelimme, että ”this is the most Oxford thing I’ve done”, kun touhu alkoi mennä kovin eliittiyliopistolaiseksi. Omalla kohdallani lopullinen ”the most Oxford thing” -listan kärkipaikka menisi todennäköisesti sanskritinkieliselle teatterinäytökselle, joka oli tiivistetty alun perin kuusituntisesta näytöksestä kahteen ja puoleen. Samoin joskus varsin akateemisiksi yltyneitä pubikeskusteluita, niin omia kuin *eavesdropattuja*, kutsuimme ”Oxford pub talkiksi”, ja niistä Oxfordin ulkopuolelta kylään tulleet ystävät myös usein saivat osansa. Kuten Stipendiblogin yhdessä päivityksessä kerroin, journalistikollegoiden ohella Oxfordissa on mahdollista tutustua huikean fiksuihin ihmisiin aivan eri aloilta ja oppia heidän elämästään ja intohimoistaan muun muassa juuri pubikeskusteluiden myötä, ja samalla uskon saaneeni ainakin jokusen elinikäisen ystävän muistakin kuin fellow-ihmisistä. Siksi kannustan tulevia stipendiaatteja astumaan fellow-kuplan ulkopuolelle, jos sosiaalinen patteri siihen suinkin riittää.

Yksi Oxfordissa eniten ilahduttaneista asioista oli sen turvallisuus, vaikka se suomalaiselle voi tuntua itsestään selvältä. Jos publi-illan päätteeksi lähti eri suuntaan kuin muut, kotiin pyöräily tai kävely parin tuopin jälkeenkin tuntui joka kerta turvalliselta, myös pimeällä ja myös asuessani keskustan ulkopuolella. Muutoinkin kaupunki on erittäin viihtyisä. Oxford on suuren osan vuodesta hurjan vihreä, ja aivan kaupungin ytimessäkin on reittejä ja puistoalueita, joihin pääsee pakoon asfalttia ja liikenteen meteliä.

Monet UK:n laajuiset ongelmat piinaavat kuitenkin Oxfordiakin. Esimerkiksi NHS:n jonot voivat olla hurjia, vaikka hädän tullen apua tuntuikin saavan vähintään kohtuullisesti (ja varsinkin jos oli valmis lähtemään avun perässä muualle kuin omalle terveysasemalle). Liikenne oli myös tiettyinä kellonaikoina aivan tukossa, kun katuinfraa ei ole rakennettu nykyiselle liikennemäärälle. Polkupyörä olikin ruuhka-aikaan ehdottomasti nopeampi kulkupeli kuin bussi, ja vaikka pyöräkaistat ovatkin monin paikoin lähinnä maalauksia autotien laidassa, autoilijat pääosin huomioivat pyöräilijät oikein hyvin.

LOPUKSI

Tunsin entuudestaan useita RISJ:n fellowship-ohjelmaan osallistuneita, joten osasin etukäteen odottaa antoisaa vuotta ja käsitykseni ohjelman sisällöstä oli realistinen. Pitkä tauko vauhdikkaasta uutistoimituksen arjesta tuli erinomaiseen rakoon niin ammatillisesti kuin henkilökohtaisessakin elämässä, enkä voisi kuvitella parempaa tapaa viettää sitä kuin antoisa opintovapaa erityisesti ulkomailla tai vähintään kaukana tavanomaisen arjen ympyröistä. Sanoinkin monille läheisille, että fellowship on minulle kuin raskausvapaa monille ystävilleni: tauko, jonka aikana toiset synnyttävät uutta elämää, minä pdf-nivaskan. (Raporttia kirjoittaessani tosin odotan vielä verottajan linjauksia, mikä vaikuttaa siihen, tuleeko stipendivuosi minulle lähes yhtä kalliiksi kuin monille vauvavuosi.)

Kuten niin moni muukin stipendiaatti ennen minua, olen valtavan kiitollinen säätiölle apurahasta, mahdollisuudesta ja luottamuksesta.